

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Анелия Йорданова Мингова,
член на научното жури, определено със Заповед на Ректора на СУ "Св.Кл.Охридски" № РД-38-181/28.02.2025г. в процедурата по публична защита на дисертацията на **Делян Руменов Джуров** на тема: **„Производство по колективни искиове“** за придобиване на образователната и научна степен **„доктор“** в област на висше образование 3. Социални, правни и стопански науки, професионално направление 3.6. Право.

I. Биографични данни за дисертанта и обща характеристика на дисертационния труд.

1. Делян Руменов Джуров е завършил средното си образование в Национален учебен комплекс по култура с лицей за изучаване на италиански език и култура през 2013г. Наред с българската диплома той притежава и Италианско приложение към диплома за завършено средно образование /2009 - 2013 г./. Магистър е по право на Софийски университет "Св. Климент Охридски"- след завършено висше образование по специалността „право“ /2013-2018 г./с пълен отличен успех от държавните изпити. От 2019г. до момента е адвокат към Софийската адвокатска колегия, а от 2022г. до момента е член на Комисията по етика и Комисията по възражения и жалби на Националната агенция по оценяване и акредитация. През периода 01.03.2021г. – 01.03.2024г. е редовен докторант по граждански процес в юридическия факултет на СУ "Св. Климент Охридски" с тема на дисертационния труд „Производство по колективни искиове“.

От 2022г. до момента е хоноруван преподавател по Граждански процес в ЮФ на СУ "Св. Климент Охридски“.

Има проведени следните специализации:Курс, организиран от Хагската академия по международно право по някои въпроси на международното публично и частно право - 2024 г.; Специализация по въпросите на колективните искиове като гост на катедрите по сравнително процесуално право и международно право и право на ЕС на Института Макс Планк, Люксембург - 2023 г.; Курс за обучение по медиация, организиран от Българска асоциация по медиация – 2023г.; Курс на обучение по въпросите на арбитража, организиран от Арбитражен съд на Българската търговско-промишлена палата

– 2019г.

Автор е на девет научни публикации/ студии и статии/ в наши и чужди правни издания и е участвал с доклади в повечше от 15 научни форуми.

Получил е следните отличия: Награда за отличното представяне в съвместна програма на Fulbright и СРС; Награда на Лексарт за есе на тема „Съдийската дейтелност“; Стипендиант на Max Planck Institute Luxembourg for Procedural Law за 2023г. и др.

Дисертантът отговаря на нормативно -изискуемите наукометрични показатели. Авторефератът е изготвен прецизно, съобразно нормативните изисквания за форма и съдържание. Делян Джуров е изготвил шест статии и студии, свързани с темата на дисертацията, а именно:

а/ Статия „Относно възможността спорът в производството по колективни искове да бъде доброволно уреден чрез съглашение“, публикувана в Сборник с доклади от юбилейна научна конференция в чест на акад. Любен Василев „Актуални проблеми на частното право“, организирана от Институтът за държавата и правото при БАН, (16-17.09.2021 г). БАН, 2023;

б/ Студия „Положение на засегнатите от нарушението лица, които не са предявили иска, в производството по колективни искове“, достъпна на: <https://www.challengingthelaw.com/grajdanski-proces/polozhenie-zasegnati-litsa-kolektiven-isk/> - 2021 г.;

в/ Студия “Понятието колективен иск по смисъла на българския ГПК и необходимостта от неговото реформиране”, публикувана в научно редактиран Сборник от конференция: „7-th International scientific conference Ohrid school of law – 2021, Law reform: Reality or wishful thinking, Ohrid, Republic of North Macedonia, 21-24 October 2021 – 2021 г.;

г/ Студия „Кодификация на материята на колективните искове в контекста на защитата на конкуренцията“, приета за публикуване в Сборник от конференция 8-th International scientific conference Ohrid school of law – 2022, Codification of the law: its role and significance in the contemporary legislations, Ohrid, Republic of North Macedonia, 12-15 май 2022 – 2022 г.;

д/ Статия „Правно положение на лицата, предявили иска в производството по колективни искове“, в Сборник от научна конференция по

случай 110 години от рождението на професор Живко Сталев и 100 години от рождението на професор Витали Таджер „Актуални проблеми на частното право и гражданския процес“ – 2022 г.;

е/ Студия „За някои аспекти на предстоящите промени при защитата на колективните интереси на потребителите“, публикувана в Сборник научни изследвания в памет на проф. П. Попов. С., Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2024.

2. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд „Производство по колективни иски“ е в обем от 413 страници и се състои от увод, четири глави, разделени на параграфи, точки и подточки, заключение и списък на ползваната литература. В **Увода** е очертан предметът на изследването и основните цели, които авторът си е поставил. В **Глава първа** е направен исторически и сравнителноправен анализ на сходни на производството по колективни иски производства в държавите от англо-саксонския правен кръг и континенталната правна система, както и е проследено развитието на института в правото на ЕС. Изследвани са познатите на националната уредба след 1991 г. иски за защита на колективни интереси и условията, довели до създаването на глава 33 в действащия ГПК. В първа глава е разгледано също понятието за колективните иски, които се разглеждат по реда на глава 33 на ГПК, съпоставени тези, които се разглеждат по реда на специални производства, с които се защитават колективни интереси. Обсъдени са и характеристиките на т.нар. представителни иски по Директива 2020/1828. Очертани са видовете колективни иски, предвидени в чл. 379, ал. 2 и 3 ГПК. В **Глава втора** е отделено внимание на двете основни особености на тези производства, свързани с техния предмет и страни. Анализирани са нарушенията, като основание на колективния иск, и са изведени важните характеристики на понятието колективен интерес, в контекста на очертания предмет на съответните иски. В центъра на изложението са и въпросите относно статуса на различните видове легитимирани да предявят колективния иск лица. Специално внимание в тази глава е отделено на специалните процесуалните предпоставки за допустимостта на колективните иски, които са изведени в резултат на предходния анализ относно предмета и страните. В **Глава трета** са разгледани

особеностите относно подготовката на делото, възможното поведение на легитимираните лица, които не са предявили иска, спецификите при разглеждане на делото, както и възможността в рамките на производството да бъдат определени привременни мерки. **Глава четвърта** е посветена на проблемите, свързани с постановяването на решението по колективния иск, видовете съдебни решения, които могат да бъдат постановени, техните последици, както и пороците, от които могат да бъдат засегнати и способите за защита срещу тях. В **заключението** са обобщени достигнатите изводи и част от предложенията *de lege ferenda*.

II. Обща положителна оценка на дисертационния труд

1. Следва да бъде приветстван изборът на тема „Производството по колективни искове“, която е много актуална, защото се отнася до исково производство, което е регламентирано за първи път с приемането на действащия ГПК и която за първи път е предмет на самостоятелно монографично изследване.

2. Дисертационният труд се отличава с мащабност и пълнота на изследваната проблематика. Изложението дава самостоятелен, задълбочен и обстоен отговор на всички не само по-общи, но и много конкретни въпроси по темата на дисертацията. Категоричният общ извод от съдържанието на труда е, че авторът притежава отлични теоретични познания в разглежданата процесуалноправна материя, а също и в областта на гражданското право, и в други, относими към темата, правни отрасли.

3. Внушителен е списъкът на използваната литература. Той включва 178 източника, от които 76 са чуждоезична литература. Авторът води коректна полемика с отразените в използваната литература различни теоретични виждания, като внимателно и с уважение споделя своите аргументи в подкрепа, несъгласие или в тяхно допълнение. В подкрепа на анализа и аргументацията по отделните конкретни аспекти на разглежданата правна проблематика са и 1038-те бележки под линия.

4. Ценен общ научно-приложен резултат на труда е внимателният, подробен и задълбочен анализ на относимата съдебна практика на българските съдилища, както и на Съда на ЕС, което обуславя практическото му значение за развитието на юриспруденцията. Трудът би бил ценен и за българския

законодател по усъвършенстване на вътрешната правна уредба, както и в дейността му при транспониране на съответните актове от правото на ЕС, на което са посветени и редица предложения *de lege ferenda* в текста на изложението по конкретни въпроси, някои от които са посочени и в заключението.

III. Научни приноси.

1. Приносен характер има анализът, въз основа на който е направена класификация на колективните иски, включваща колективните иски в тесен смисъл, колективните иски в широк смисъл и специалните колективни иски, при които приложението на глава 33 ГПК следва по силата на изрична разпоредба в специалните нормативни актове, въз основа на която е изведено понятието за колективен иск: *„иск предявен за защита на увредените от нарушение лица, когато според характера на нарушението техният кръг не може да бъде определен точно, но е определяем и с него се търси защита по чл. 379, ал. 2 или 379, а3 ГПК“*. Гл.1, §4, т.1.2./

2. В горния контекст приносно значение има изследването на т.нар. представителни иски според Директива (ЕС) 2020/1828 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2020 година за защита на колективните интереси на потребителите и изводът, те „не се отличават с качествено различни характеристики и могат да се разгледат като специален колективен иск в областта на защитата на колективните интереси на потребителите“ поради което и „Противно на тяхната същност е те да бъдат изкуствено обособени в отделен институт.“, тъй -като уредбата в глава 33 на ГПК притежава „почти идентични“ правила на тези в Директивата. Ето защо е удачно предложението, че „за целите на транспонирането на обсъждания акт на ЕС е достатъчно да бъдат създадени съответни специални правила, които в някои случаи биха детайлизирани, а в други – надградили съдържащата се в ГПК обща уредба.“ / Гл.1, § 4 , т.1.4. /

3. Принос е обобщеното и надградено понятие за нарушението като основание на колективния иск, с оглед обективната му характеристика да засегне неопределен, но определяем кръг лица, което следва да бъде преценявано конкретно при всеки казус. В тази връзка заслужава подкрепа

анализът относно юридическия факт на вината, както и допустимостта на иска по чл. 379, ал. 2 ГПК в частта, в която се иска да бъде установено увреждащото действие или бездействие и неговата противоправност, когато от материалноправна гл. т. отговорността на ответника е обективна. В този контекст интерес представлява и изводът, че независимо от особеностите на нарушението, би било допустимо да се води колективен иск и при договорни правоотношения между увредените от нарушението лица и ответника, както и когато от материалноправния характер на отговорността/ЗОДОВ/ искът би следвало да се разгледа по реда на АПК. /Гл.2,§ 1,т.1/

4. Приносно значение има анализът на видовете колективни иски по чл. 379, ал. 2 и 3 ГПК, който изключва допустимостта на такива, чийто петитум не съответства на изрично предвидените там форми на защита. Не може да бъде предявен иск за установяване на различни от посочените в чл. 379, ал. 2 ГПК факти, нито осъдителен иск за защита на други от предвидените в чл. 379, ал. 3 ГПК интереси, а конститутивен иск може да бъде разгледан по реда на Гл.33 ГПК, само когато това е изрично предвидено в закона и по правило е налице допълваща уредба./Гл.2, §1,т.2/

5. Безсъмнено ценни в теоретично отношение са изводите на автора относно понятието „колективен интерес“ и неговите характеристики. Принос е анализът, изграден върху връзката с петитума на предявения колективен иск, от който е изведен безсъмненият извод, че независимо че и при „двете категории иски изискването за неопределеност, но определяемост на засегнатите лица е в сила, то изискването за защитата, изразяваща се в осъждането на ответника да ползва именно колективния интерес, се проявява само при исковите по чл. 379, ал. 3 ГПК.“ Авторът подчертава, че „колективният интерес изразява индивидуалните права и интереси на отделните увредени от нарушението лица“, но *„доколкото те са изразени чрез този колективен интерес“*, поради което „колективният интерес се явява и рамка на възможната защита, тъй като тя трябва да отговори на създалата се необходимост от преодоляване на последиците от увреждането или застрашаването на точно този интерес“. В този контекст е интересен анализът за съотношението между засегнатия колективен интерес и предмета на иска. Правилен е изводът, че не този интерес е предметът на делото, а „произтичащото от нарушението и засягането на въпросния интерес

задължение на ответника да го преустанови, да поправи причинените вреди или да плати обезщетение.“ /Гл.2, § 1, т.3/

6. Направена е стройна класификация на кръга от лица, които са процесуално легитимирани да предявят исковете по чл.379, ал. 2 и 3 ГПК, с посочване на специфичните им белези и разграничения, в зависимост от вида на защитаваия интерес. Две са категориите лично засегнати от нарушението лица - такива, *„които претендират че са засегнати от нарушението и лица, които претендират колективния им интерес да е увреден или застрашен.“* Правилен е изводът, че *„че в случаите по чл. 379, ал. 3 ГПК лицата, предявили иска, са също лично засегнати от нарушението“,* но това *„не означава, че търсената от тях защита следва да бъде отъждествена със защитата по чл. 379, ал. 2 ГПК“,* тъй-като с иска *„по чл. 379, ал. 3 ГПК цели да бъде защитен общият за неопределения, но определяем кръг лица колективен интерес.“* Органите и организациите, на които е предоставено правото да се предяви колективен иск, не са носители на засегнатия интерес, но *„процесуалната им легитимация от воденето на тези производства се обосновава чрез техния предмет и връзката му със защитаваните по делото интереси“.* /Гл2, §2, т.1/

7. Принос е полемиката с различните виждания относно процесуалното качество на лицата, предявяващи колективния иск, и критиката на разбирането, че е налице фигурата на процесуален представител. Авторът обосновава тезата, че с оглед спецификите на процесуалното участие на легитимираните ищци, в чл. 379 ГПК трябва *„да бъде изцяло възприета фигурата на процесуалната субституция, като формалният елемент, че искът се предявява от името на увредените лица, следва да отпадне“.* Може да се сподели и аргументацията, че предвид особеностите на това производство, процесуалната роля на ищите *„наподобява много повече на случаите на процесуална суброгация.“* Разгледани са и особеностите на процесуалната легитимация на ответника. /Гл.2, §2, т.2/

8. Систематично правилно изведено след въпросите за предмета и страните по колективния иск и защитаваия с него интерес, е задълбоченото изследване на специалните изисквания по чл.381 ГПК, ал. 1 ГПК, от които е обусловено допускането на колективния иск до разглеждане, и ясното извеждане на тезата, че те представляват, наред с общите, особен вид

процесуални предпоставки за допустимост на процеса. Интересни са разсъжденията относно начина за тяхната проверка от съда и нейните резултати. Като правилно отчита, че целта на допълнителните изисквания по чл.381 чл.1 ГПК не е да затрудни разглеждането на делото разглеждане на делото, авторът предлага *промяна, според която „лицата, които не отговарят на изискването за добросъвестност да бъдат отстранени от производството по делото, но същото да продължи, ако някое от лицата, предявили иска, отговаря на изискванията“* .Гл.2, §3, т.3,4/

9. Принос е широкоспектърният анализ на уредбата относно провеждане на открито подготвително съдебно заседание по колективния иск, особено в контекста на необходимостта за определяне на подходящ начин на разгласяване на предявяването на иска и значението на осъществяването му за развитието на производството. Безспорен е изводът, че по силата на диспозитивното начало единствено ищецът е легитимиран да посочи кръга на увредените лица, поради което по този въпрос съдът само изслушва страните, а произнасянето му не е част от определението по чл.382, ал.2 ГПК. Според автора, производството по делото следва да бъде прекратено при неизпълнение от страна на ищеца на задължението му да разгласи по определения начин предявяването на колективния иск. Интересна е полемиката по въпроса допустимо ли е разгласяването преди проверката за допустимост на производството, и изводът, че доколкото целта му е да се осигури възможност „да бъдат упражнени и процесуалните права на отделните легитимирани лица да се присъединят по него, респ. да заявят, че ще осъществят защитата си самостоятелно“, такова разгласяване би било „безпредметно когато висящо производство по колективен иск няма.“ В контекста на целта на разгласяването е и предложението за създаване на единен и централизиран регистър на колективните искове. /Гл.3, §1, т.1 и 2/

10. Като пространно разглежда различните модели на възможното поведение на лицата, които не са предявили иска, но са засегнати от нарушението, дисертантът правилно приема, че в основата на правната уредба трябва да стои въпросът дали тези лица могат да бъдат обвързани от постановеното решение. На този фон е изведена характеристиката на възможните модели за правна уредба, както и критиката на възприетия в ГПК модел. Аргументирано е разбирането за сходство, но не и идентичност в

легитимацията и правното положение на присъединяващите се лица с легитимираните да предявят колективния иск, което води до извода, че „*приемането на нови участници*“ в процеса не следва да бъде напълно отъждествено с института на необходимото другарство. Наред с това, както и с убедителната и достатъчно обоснована сравнителна характеристика в статуса на тези лица от една страна - с подпомагащите, а от друга - с главно встъпилите лица, се правят редица интересни предложения относно процесуалните им възможности да осъществят защитата си в производството. Интересен е и изводът, че съгласието на тези лица не е нужно за сключването на съглашение по чл. 385 ГПК, но „техните права следва да бъдат гарантирани, като им се осигури възможност при несъгласие да заявят желанието си да бъдат изключени от него.“ Също така, следва да се сподели изводът, че те разполагат с право на въззивно и касационно обжалване, вкл. и относно възможността да продължат разглеждането на делото, независимо от разпореждането с иска на първоначалните ищци, ако спрямо тях са налице условията по чл. 381, ал. 1 ГПК и пожелаят това. Именно във връзка с обвързаността на заявите участие, респ. изричен отказ от участие, увредени лица, от правните последици на решението, приносен характер имат изводите за обжалваемостта пред ВКС по чл. 274, ал. 3, т. 1 ГПК на въззивните определения по чл. 383, ал. 2 ГПК, с които се отказва поисканото включване или съответно - изключване на лицето от производството по иска. /Гл. 3, § 2/

11. Принос е много задълбоченият и прецизен коментар относно възможностите за сключване на споразумение, неговия обseg, цели и последици. Анализирани са значенията на предвидените в чл. 384, ал. 2 ГПК служебни правомощия на съда - да „защитят колективния интерес както от възможни злоупотреби, така и от незнанието и пропуските, допуснати от страните“, с извода, че те не са „достатъчно ефективни“. Обоснован е и изводът, че това съглашение, „когато то не представлява съдебна спогодба, поражда само материалноправни последици между страните, но няма значенията на влязло в сила съдебно решение и не се ползва със силата на пресъдено нещо, тъй като липсва изрична разпоредба, аналогична на чл. 234, ал. 3 ГПК“. Следва също да се сподели изводът, че е необходимо създаването на цялостна правна уредба относно способите за доброволно уреждане на споровете, предмет на производството по колективни иски. /Гл. 3, § 3, т. 1/

12. Приносно значение има и коментарът на приложното поле и особеностите в допустимостта и проявленията на редица процесуални институти, характерни за общия исков процес - оттегляне, отказ, изменение на иска. Принос съдържа, например, изводът, че доколкото при отказ от иск не се постановява съдебно решение, а производството се прекратява, „отказът от иск не следва да има преклудиращо действие по отношение на правото да бъде предявен колективен иск от другите легитимирани съобразно чл. 379 ал. 2 и 3 ГПК лица“, а обвързва единствено ищите по делото./Гл.3, §3, т.2.2./

13. Научен принос е съпоставителното изследване между привременните мерки - чрез които се пристъпва към временно осъществяване на спорното право, и обезпечителните - при които се подготвя бъдещото му осъществяване, както и с предварителното изпълнение на съдебното решение. Набляга се на необходимостта съдът да ги определи едва след преценката за изискванията по чл. 381 ГПК, „тъй като те играят ролята на гаранция, че мерките няма да послужат като средство за необосновано увреждане на ответника“. Правилен е изводът, че дори да имат осъдителен характер, мерки биха могли да бъдат определени и по висящ установителен колективен иск. Авторът поставя интересния въпрос за необходимостта от законови критерии, които, въпреки преценката по целесъобразност и необвързаност на съда от посочените от ищеца мерки, да съдържат насоката за преценка на необходимостта от определянето им, още повече, предвид въззивния и касационен контрол на определението, съгл. чл. 385, ал. 3, изр. 1, ГПК. /Гл.3, §4/

14. Приносен характер има разбирането, което отрича допустимостта на решение, основано на признанието на иска ГПК в случаи на засилено служебно начало - при исковите по чл.279, ал.3 ГПК, при които специфичният интерес от определянето на подходящи мерки за защита може да се окаже недостатъчно защитен чрез мерките, предлагани от ищеца. По същите съображения, изводими от характера на защитаваия чрез колективните искове интерес, може да бъде подкрепена и тезата за недопустимост на неприсъствено решение срещу ищеца. /Гл.4, §1, т.2/

15. Особено съществено приносно значение носи анализът на обективните предели на СПН. Анализът се основава на идентичността на част

от юридическите факти в основанието на исковете по чл.379, 3 ГПК, установени с оглед защитата на съответния колективен интерес, с фактите - основание на иска по ал.2, които са от значение и за индивидуалните права на отделните увредени от нарушението лица. От това съвпадане авторът обосновава тезата си, че установяването по тези факти в иска по чл.379, ал.3 ГПК трябва да се ползва със СПН в следващите искове за защита правата на отделните увредени от нарушението лица за вреди от същото нарушение, а искът по чл.379, ал.2 ГПК се явява недопустим. Обратно, когато е уважен с влязло в сила решение иск по чл. 379, ал. 2 ГПК, може да бъде предявен иск по чл. 379, ал. 3 ГПК, тъй като търсената с него защита е насочена и към защитата на колективния интерес чрез осъждането на ответника. / Гл.4,§ 2, т.1.1./

16. Оригинална е и тезата относно субективните предели на СПН на решението по колективния иск. Като изхожда от основополагащата постановка относно статуса на легитимираните да водят колективните искове лица - за защита не на свои, а на интереси, които принадлежат на неопределения, но определяем кръг на увредените от нарушението лица, авторът заключава, че „производството по колективния иск няма за задача да разреши спора по отношение на ищеца, а спрямо всички увредени от нарушението лица“. Затова, предявяването на колективен иск за същото нарушение при пълно обективно тъждество от друго от легитимираните по чл. 379 ГПК лица, се явява недопустимо. В този контекст е аргументирана и тезата, че извън този кръг ще останат само тези, които са заявили, че ще осъществят защитата си в отделно производство, като обаче не е отмината без теоретична интерпретация и специфичната за тези лица защитна последица - да се ползват от решението, с което колективният иск е уважен. /Гл.4, §2, т.1.2/

17. Приносен характер има изложението в частта, която анализира същността на определените в съдебното решение мерки за защита. Дисертантът посочва, че исканията за определяне на мерки за защита нямат самостоятелно основание и „не представляват самостоятелен иск“, но са „неразривно свързани с исковете по чл. 379 ГПК“, доколкото целта е чрез определените действия и бездействия да бъде постигната целта на исковете по чл. 379 ГПК . В тази насока, и в отграничението им от временните

мерки, се обосновава разбирането, че „те се различават от диспозитива на съдебното решение, с който съответният колективен иск е бил уважен“, а с определянето им „съдът отива и по-далеч от простото уважаване на иска“, защото мерките „могат да се разглеждат и като продължение и конкретизация на същата търсена с предявения иск защита на увредения интерес.“ /Гл.4, §2, т.2.1./

18. Интересни и със значим теоретичен принос са разсъжденията и изводите на автора в материята на защитата срещу порочните решения по колективните иски, например: относно кръга на лицата, които имат право на въззивно и касационно обжалване, респ. тези, на които такова право следва да бъде отречено, заедно с изводите за хипотезите на приложимост на чл.265, ал.2 ГПК; предложенията за засиленото служебно начало в правомощията на въззивната и касационната инстанция, в отклонение от чл.269 ГПК, както относно обвързаността от посочените в жалбата пороци на решението, така и спрямо възможностите за попълване на делото с нови факти и доказателства; предложението изрично да се изключи зависимостта на достъпа до касация от предпоставките по чл. 280, ал.2 ГПК, както и ограниченията с оглед на цената на иска по чл.280, ал.3 ГПК; обосноваване на допустимостта на отмяната по чл.303 ГПК на решението и в частта му относно мерките за защита, въпреки неискския характер на производството в тази част, и пр.

19. Не на последно място по значение могат да бъдат добавени и останалите предложения *de lege ferenda*, систематизирани в т. 10 от заключението на дисертационния труд.

IV. Критични бележки и препоръки

1. Мисля, че сравнително-правният преглед е твърде разточителен и на моменти се изгубва смисъла на изложението - а то е да се направят паралели и обобщения за приликите и разликите в отделните системи, така както е направено в началото при сравнението между континенталната и системата на колективните иски в общото право, концептуално представено в §2, т.1. Обстойният прочит на особеностите на уредбата и практиката в отделните държави, може да бъде успешна отделна публикация, като се има предвид и обема на това съдържание. Освен това, неизбежно по-нататък в основния текст отделните сравнително-правни аспекти неминуемо са поставени в основата на анализа при отделните елементи от темата, което за мен е по-

издържания исторически и сравнително-правен подход за достигането на самостоятелни и обосновани изводи. Така текстът би се освободил от излишни натрупвания и неизбежни повторения в тази посока.

2. С последващо Тълк.пост.по тълк.д. №1/2016г. на ВКС и ВАС беше обявена за загубила актуалност т. 4 на Тълк. пост. на ОСГК на ВКС и II колегия ВАС по тълк.д. №2/2014 г. Понястоящем искиове за обезщетяване на вредите от нарушение на права на граждани, свързани с равенство в третирането, дори когато вредите са причинени от незаконни актове, действия или бездействия на държавни органи и длъжностни лица, вече подлежат на разглеждане от гражданските съдилища по реда на АПК, което е напълно в контекста на основополагащия критерий за метода на равнопоставеност при регулиране на спорното правоотношение, каквото в случая е налице. / с. 113-114/

3. При обсъждането на всички теоретични компоненти на разглежданата проблематика, пространно са цитирани значителни пасажии от съдебни актове по конкретната тема. Това създава впечатлението за коментарен характер на съчинението, какъвто то не следва да има. Анализът на съд.практика следва да е подчинен на намирането на собствената аргументация на третирания конкретен аспект в мотивите на съдебния акт, което позволява вместо дългите цитати да се изведе есенцията в обосновката на конкретното практическо разрешение и акцент на съдържанието да бъде съответният теоретичен извод и неговото обосноваване. В този контекст е и излишно пространното акцентиране/ независимо дали в основния текст или в бел. под линия/ на теоретични въпроси, които са относими, но не са пряко свързани с конкретния обсъждан проблем.

4. В изложението по Гл.3 би могъл да бъде разширен анализът, като се даде изричен отговор на въпроса, когато производството е прекратено спрямо отказалите се от иска лица, но след това процесът е продължен от лицата, конституирани по чл. 383, ал.1, т.1 ГПК, какви ще бъдат субективните предели на СПН на съдебното решение? Напусналите процеса могат ли да бъдат третирани като лица, които чрез отказа от иск попадат в кръга на лицата, които изрично са се отказали от участие?

5. Въз основа на интересния анализ за разширяване на обективните предели на СПН и относно съвпадащите в исковите по чл.379, ал.2 и ал.3

юридически факти, / което съм посочила като принос по-горе/, авторът споделя тезата, „че когато с влязло в сила решение искът по чл. 379, ал. 2 или ал. 3 ГПК е бил отхвърлен, предявяването на друг иск на същото основание е недопустимо поради наличието на вече формирана сила на пресъдено нещо, с която наличието на нарушението се отрича.“ Струва ми се, че недопустим би бил само иска по чл.379, ал.2, но не и този по чл.379, ал.3, нито индивидуалните иски на увредените лица на отреченото основание, тъй-като техните предмети са различни от предмета на отхвърления иск по чл.379, ал.2 ГПК. Разбира се, поради ефекта на зачитането на СПН на решението по последния, което има обуславящо значение, подобни иски биха били отхвърлени като неоснователни.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Обсъденият дисертационен труд на Делян Джуров е сериозно, мащабно и задълбочено теоретично изследване. То разкрива отличните познания на неговия автор в редица области на правото и съдебната практика, вкл.правото на ЕС и практиката на СЕС. Съчинението показва, че докторантът притежава задълбочени теоретични знания по разглежданата в дисертацията материя, също и свързаните с нея правни области, творческо мислене и способност за самостоятелни задълбочени научни изследвания. Смятам, че представеният дисертационният труд „Производство по колективни иски“ на Делян Руменов Джуров представлява цялостно и завършено изследване с монографичен характер, съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват значим принос в науката и имат висока научно-приложна стойност.

Затова като член на научното жури ще гласувам категорично и убедено **Делян Руменов Джуров** да получи образователната и научна степен „**доктор**“ в област на висше образование 3. Социални, правни и стопански науки, професионално направление 3.6. Право.

07.04.2025г.

Анелия Мингова